

Прилог 3: Селектирани резултати постигнати во периодот 2022-2023

Столб I - Економска анализа, макроекономска и фискална рамка

Приоритет 1. Предвидување и известување на приходите

Постигнат е значителен напредок во спроведувањето на активностите од овој приоритет во периодот на известување. Имено, со техничка помош од Светска банка, развиени се даночни модели во областа на данок на личен доход, данок на добивка, ДДВ, и акцизи, кои модели остануваат целосно да се имплементираат во Министерството за финансии во текот на 2024 година. Целосно искористување на даночните модели значително ќе ги подобрат способностите за предвидување на даночните приходи на Министерството за финансии и ќе послужат како вредна алатка за креирање даночна политика заснована на докази и за проценка на јазот во даночната усогласеност и трошоците за даночни расходи.

Понатаму, со техничка помош од ММФ, беа реализирани обуки во областа на пресметување на трошоците и известување за даночните расходи. Тие придонесоа за значително подобрување на капацитетот на Одделението за проекции анализи при Секторот за јавни приходи и даночна и царинска политика, за сеопфатна идентификација на даночните расходи во рамките на различните даночни инструменти, проценка на нивните фискални ефекти, како и за изготвување на Извештајот за даночни расходи како дел од Завршната сметка на Буџетот на државата за 2025 година.

Во рамките на твининг проектот ИПА 2018 „Подобрување на наплатата на приходи и даночна и царинска политика“ беа планирани за реализација повеќе активности и тоа:

- Изготвување на преглед на тековната состојба во врска со достапноста на податоци потребни за анализа, и изработка на Акциски план за поднесување на бараните податоци до МФ;
- Драфтирање на протокол за достава на потребните податоци до МФ за проекција на јавните приходи;
- Пресметка на коефициенти за даночна пловност и даночна еластичност;
- Извештај за нееднаквост на приходите и С-Ефикасност,

кои досега не се започнати со реализација, со оглед на тоа што Твининг проектот беше суспендиран, па откажан кон крајот на 2022 година. Во соодветно ревидирана форма, овие активности се планира да се реализираат со новата Програма за УЈФ 2024-2027 година.

Приоритет 2. Економска анализа и макроекономско предвидување

Сите мисии за обука планирани со SECO се реализирани во периодот 2022-2023 година. Ова вклучува воспоставување рамка за макроекономско планирање како FPP модел, кој е во завршна фаза. Во моментов, процесот на проверка на конзистентноста на меѓусебно поврзаните бази на податоци е во тек, опфаќајќи ги сите сектори на економијата, односно реалниот сектор (вклучувајќи ги и аспектите на пазарот на трудот), владата, монетарниот и надворешниот сектор. Оваа рамка треба да овозможи кохерентна анализа на макроекономските и фискалните движења, доследно краткорочно и среднорочно прогнозирање на макроекономските и фискалните варијабли и анализа на политиките, за што беа организирани и дополнителни предвидени обуки за 2024 година.

Макроекономските прогнози се важен придонес во процесот на буџетско планирање и формулирање на фискалната политика. Затоа, проширувањето и развојот на нови макроекономски модели ќе го збогати комплетот алатки за макроекономско предвидување, со цел зголемување на неговиот опсег и квалитет. Развивањето на макроекономски модели, исто така, може да помогне во мерењето и оценувањето на економските ефекти од промените на политиките и ќе го зголеми квалитетот на политичките одлуки.

Во оваа насока е развиен нов модел за краткорочно предвидување на инфлацијата, додека краткорочните модели на БДП и макроструктурните се во развојна фаза и се планира да бидат алатки за економски анализи и среднорочни прогнози. По завршувањето на овие активности ќе се подготви план за развој на CGE модел.

Фискалниот совет е формиран со Буџетот за 2023 година, како посебен буџетски корисник. Собранието ја усвои Одлуката за именување членови на фискалниот совет на 19 септември, а Деловникот за работа беше усвоен на 12 октомври 2023 година.

Приоритет 3. Зајакнување на управувањето со јавен долг

За поефикасен развој на финансиските пазари, Министерството за финансии се ориентираше кон издавање на нови инструменти на домашниот пазар на хартии од вредност. За таа цел, во текот на 2023 се успешно се издадоа две емисии на Граѓански обврзници, кои се хартии од вредност кои ги имаат истите карактеристики како и обичните обврзници, но се наменети за граѓаните на Република Северна Македонија. Со овој нов инструмент на финансискиот пазар, граѓаните ја искористија можноста да инвестираат во инструмент кој за нив е безризичен, сигурен и носи атрактивен принос, штитејќи ја вредноста на нивните пари од инфлација. Исто така, согласно со измените и дополнувањата на Законот за финансирање на единиците за локална самоуправа, Министерството за

финансии на во септември 2023 година издаде Структурни обврзници. Структурните обврзници се хартии од вредност коишто Министерството за финансии им ги издава на општините со што им се дава поддршка да ги подмират досепаните а неплатени обврски кон доверителите. Овој инструмент им помага на општините да ги консолидираат своите буџети и да можат да се фокусираат на својот развој. Во октомври 2023 година, Министерството за финансии издаде зелени обврзници. Средствата од оваа аукција беа насочени кон воспоставениот Фонд за енергетска ефикасност во рамки на Развојната банка. Станува збор за државни хартии од вредност чија намена е поддршка на зелените проекти во земјава, а целта е забрзување на зелениот раст, но и развој на пазарот на капитал во земјава, преку диверзификација на понудата со нови инструменти.

Столб II - Мобилизација на приходи

Приоритет 1. Даночна и царинска политика

Имплементацијата на Акцискиот план за Стратегијата за реформа на даночниот систем 2021-2022 започна во 2021 година. Во 2022 година, Министерството за финансии започна амбициозни даночни реформи во областа на данок на личен доход, данокот на добивка и данокот на додадена вредност, со цел проширување на даночниот основа со укинување на непродуктивните даночни олеснувања и повластените даночни режими. Овој пакет даночни реформи беше усвоен од Владата во декември 2022 година, со измените и дополнувањата на Законот за данок на личен доход кои поминаа во собраниска процедура до крајот на 2022 година, а измените на Законот за данок на добивка и Законот за данок на додадена вредност во 2023 година. Даночните реформи продолжија и во 2023 година во областа на акцизите за тутун и оданочувањето на моторните возила, со усвојување на измените на Законот за акцизи и измените на Уредбата за начинот на пресметување на данокот на моторни возила и на износите за пресметување на данокот на моторни возила.

Приоритет 2. Даночна администрација

УЈП континуирано ги зајакнува оперативните и административните капацитети за администрирање на даночните приходи и придонеси преку зајакнување на административните ресурси, поефикасно и поефикасно управување со заостанатиот даночен долг и управување со ризикот за усогласеност.

Посебно внимание се посветува на зајакнувањето на човечките ресурси, како и во областа на поефективно и поефикасно управување со заостанатите даночни долгови и управување со ризиците за усогласеност, преку воспоставување структури за управување и примена на стратегии за управување кои ќе обезбедат

непочитување на даночните закони и другите ризици во даночното работење се сведени на минимум.

Во согласност со препораките на ММФ кои се однесуваат на зајакнување на управувањето со даночната усогласеност, како и спроведувањето на Стратегијата за управување со ризици во процесите на УЈП 2023-2025 година, формиран е Комитет за управување со усогласеност со проширени овластувања и одговорности.

Проектот „Градење ефективни, транспарентни и одговорни институции за управување со јавните финансии“ стапи во сила на почетокот на 2023 година со склучување на Договор со Светска банка преку кој беа обезбедени финансиски средства за одредени модули на новиот интегриран ITIS на УЈП. Новиот даночен информациски систем (ITIS) има за цел да ја подобри оперативната ефикасност на функциите на даночната администрација, како и да ги зголеми приходите преку зајакнување на следењето на усогласеноста и подобрување на услугите на даночните обврзници.

Со измените на Законот за Управата за јавни приходи кои се во сила од 03.05.2023 година се уреди формалната организација и структура за спроведување на реформата за дигитална трансформација на УЈП и во согласност со законските одредби, директорот на УЈП. Управата за јавни приходи со решение од 18.05.2023 година формираше Работно тело за имплементација на даночен информациски систем, чија задача е: имплементација, надградба, оптимизација, извршување, регулација, одржување, контрола, едукација на персоналот и анализа на сите процеси и функционалности поврзани со даночниот информациски систем.

Со цел да се обезбеди сигурна реализација на проектот за формирање на нов TIS, Работното тело подготви програма за реформи - програма за имплементација на TIS 2023-2028 и со цел поефективно следење на имплементацијата, формираше Комитет за реформи.

Приоритет 3. Царина

Царинската управа континуирано работи на подобрување на протоколот на информации меѓу сите чинители во активностите поврзани со Царинската управа. Функционалностите за размена на податоци од CDEPS со други институции – се одвиваат преку платформата за интероперабилност на Министерството за информатичко општество и администрација. Во 2023 година се организирани повеќе обуки за корисниците на царинските ИТ системи.

Според Извештајот на ЕУ за 2023 година, Република Северна Македонија има добро ниво на подготвеност во царинската област. Постигнат е одреден напредок преку континуирана консолидација, примена и надградба на ИТ системите.

Продолжи промоцијата на концептот на овластен економски оператор (ОЕО), вклучително и преку регионална соработка помеѓу службите на државите од ЗБ6 (WB6).

Царинската управа работи и на воведување комплетна безхартиена средина во царинската постапка, преку имплементација на електронски системи од програмата е-Царина, односно Повеќегодишниот стратешки план на ЕУ (МАСП), кои се компатибилни со системите и процедурите во Европската Унија. Во моментот се подготвуваат технички спецификации за системите што ќе се развиваат во наредниот период, а средствата за финансирање на имплементацијата се очекува да бидат обезбедени од ИПА 3 фондовите.

Во ноември 2022 година беше воведена примена на зелена царинска декларација, а царинењето се завршува за еден час.

Во 2023 година Царинската управа доби грант од 4,8 милиони долари од Владата на Република Кореја за развој и имплементација на систем за управување со ризик и податочен склад. Воспоставувањето на овој систем ќе овозможи подобро таргетирање на декларации: каде што постои ризик од плаќање давачки во износ помал од реалната цена на стоката, неправилно царинско распоредување на стоката или неправилно потекло на декларираната стока. Идните политики засновани на овој систем се насочени кон развој на Царинската управа и подобрување на управувањето со ризиците.

Во рамките на националната програма ИПА 2018, Царинската управа набави опрема - Подобрување на квалитетот на царинските контроли и борба против измами и нелегална трговија со стоки од Проектот „Зголемување на квалитетот на царинските контроли во борбата против измамите и нелегалната трговија во стока“, како и опрема за компјутерски центар на оддалечена локација со цел да се обезбеди континуитет на деловните процеси во Царинската управа и зачувување на податоците преку консолидација на ИКТ системи и формирање заеднички центар за податоци во случај на криза и елементарни непогоди.

Царинската управа започна активности за воспоставување систем за означување и следење на тутунските производи (цигари) преку системот TRACK & TRACE. Целта на оваа мерка е преку воведување процедури и инструменти да се бори против нелегалната трговија со тутунски производи и да се зголеми наплатата на акцизите.

Воспоставено е поврзувањето на Царинската управа со соодветната ИТ инфраструктура (CCN/CSI како и т.е. CA & STA CONF), односно системи неопходни за тестирање на новиот систем. Откако ќе заврши инсталацијата на новиот систем NCTS 5, ќе продолжат потребните тестови за пуштање во употреба.

Столб III - Планирање и буџет

Приоритет 1. Буџетско планирање

На 15 септември 2022 година, Собранието го донесе Законот за буџети, кој стапи на сила на 27 септември 2022 година и ќе почне да се применува од 1 јануари 2025 година, освен одредбите од член 121, кои се применуваат од 1 јануари 2023 година. Со Законот, воведени се нумерички фискални правила и фискални принципи, во согласност со фискалните правила на ЕУ, кои обезбедуваат попредвидлива и поодговорна фискална политика, формирање на Фискален совет, среднорочно планирање на буџетот, подобро управување со државните и општинските фондови, и внимателно следење на финансиското работење на претпријатијата во државна сопственост. По однос на спроведувањето на Законот, МФ започна со подготовка на релевантното законодавство со поддршка од тековниот Твининг проект „Зајакнување на функциите на буџетско планирање, извршување и внатрешна контрола“, Министерството за финансии на САД, како и со друга помош од донатори.

Приоритет 2. Зајакнато управување со јавни инвестиции

За извршување на функциите поврзани со управувањето со јавните инвестиции, Министерството за финансии формираше нов Сектор за управување со јавни инвестиции (ПИМ) со новите акти за организација и систематизација на работните места донесени на крајот на декември 2022 година.

Улогата на Секторот за ПИМ во Министерството за финансии е да врши работи кои се однесуваат на проценка на јавни инфраструктурни проекти, пред се од гледна точка на фискалното влијание, ризиците и одржливоста, давање мислења и препораки за проектите, изготвување збирна листа на предложени и оценети нови јавни инфраструктурни проекти, консолидирање на листата на приоритетни јавни инфраструктурни проекти, мониторинг на проектите, како и развивање и ажурирање на методологии за проценка на проекти и преглед на прединвестициски студии.

Процесот на екипирање во Секторот за ПИМ започна на почетокот на 2023 година. Вкупниот планиран број на вработени во Секторот за ПИМ е 14 лица, а заклучно со крајот на декември 2023 година, Секторот за ПИМ се состои од 6 (шест) вработени.

Секторот за ПИМ започна со подготовка на новата Уредба за управување со јавни инвестиции, како подзаконски акт кој произлегува од новиот Закон за буџети (член 20), со цел да се воспостави структуриран и сеопфатен пристап во одлучувањето за предложените проекти за јавни инвестиции.

Приоритет 3. Ефективни инструменти согласно Планот за забрзан економски раст

Овој приоритет предвидува формирање на 6 различни фондови чија цел е да се овозможи полесен пристап до финансиските средства на компаниите, финансирање на инвестиции во областа на енергетската ефикасност, поддршка на компаниите ориентирани кон извозот, поттикнување иновативни дејности. Досега се формирани два од шест од предвидените фондови: Гарантен фонд и Фонд за развој, основани кои се воспоставени и функционираат во рамките на Банката за развој на Република Северна Македонија. Предлог-законот за изменување и дополнување на Законот за Банката за развој на Северна Македонија беше усвоен од Владата на 25 јули 2023 година, а потоа беше усвоен во Собранието на 3 октомври 2023 година. Со тоа, е создадена правната рамка за Фонд за енергетска ефикасност и можност за негова имплементација. Во однос на фондот кој треба да се воспостави во ДТИРЗ, измените од Законот за ТИРЗ со кои ќе се овозможи ДТИРЗ да основа и управува со фондот се во владина процедура.

Столб IV - Јавни набавки

Приоритет 1. Политика за јавни набавки

Во март 2022 година, Владата на Република Северна Македонија ја усвои Стратегијата за развој на системот за јавни набавки во Република Северна Македонија 2022 - 2026 година. Стратегијата е сеопфатен документ и ги обединува активностите на клучните институции во системот за јавни набавки во земјата, односно Бирото за јавни набавки, Државната комисија за жалби по јавни набавки, Државниот завод за ревизија, Комисијата за заштита на конкуренцијата, Државната комисија за спречување на корупцијата и Министерството за економија. Со стратегијата се утврдуваат неколку приоритетни области со мерки кои придонесуваат за унапредување на процесот на јавни набавки. Стратегијата се реализира преку годишни акциски планови. Реализацијата ја следи Координативно тело со кое претседава директорот на БЈН а е составено од претставници од сите засегнати институции и. Според Годишниот извештај за следење на спроведувањето на Стратегијата за 2022 година, реализацијата на активностите е 68%. Годишниот извештај за следење на спроведувањето на Стратегијата за 2023 година и Годишниот акциски план за 2024 година се во завршна фаза на подготовка.

Со цел да се подобри соработката меѓу клучните институции во системот за јавни набавки, формирано е Советодавно тело составено од претставници на БЈН, ДКЖН, КЗК, ДЗР ДКСК и МЕ. Редовната комуникација и координација во рамките

на Советодавното тело ќе овозможат навремено идентификување на правни празнини, слабости на системот и прашања за подобрување.

На Електронскиот систем за јавни набавки (ЕСЈН) воведена е нова алатка за преземање објавени податоци од известувања за склучени договори, со што се обезбедува поголема транспарентност и отвореност на податоците за понатамошна обработка од страна на сите заинтересирани групи, како учесници во јавните набавки, релевантни институции и пошироката јавност.

Започната е обемна активност за редизајнирање на системот за едукација на БЈН, со цел подобрување на обуките за јавни набавки заради стекнување теоретски и практични знаења и развивање на вештини и компетенции за професионално, ефикасно и ефективно спроведување на јавните набавки на секое ниво.

Приоритет 2. Јавно приватно партнерство (ЈПП)

Во согласност со препораките на ЕУ, Предлог-законот за јавно приватно партнерство (ЈПП) беше доставен до Европската комисија за усогласување со дадената препорака во три наврати, еднаш во 2022 година и двапати во 2023 година. Европската комисија потврдува дека Законот е целосно усогласен со соодветната директива на ЕУ. Предлог-законот за јавно приватно партнерство беше дополнет и испратен на мислење до надлежните институции. Доставувањето на Предлог-законот до Владата се одложува по изборите.

Министерството за економија ја подготви првичната верзија на Предлог-законот за концесии на добра од општ интерес. Предлог-законот за концесии на добра од општ интерес се испрати до соодветните институции за мислење. Предлог-законот за концесии на добра од општ интерес ќе биде доставен до Владата заедно со Предлог-законот за јавно приватно партнерство, кога ќе завршат изборите.

Приоритет 3. Механизам за жалба

Новата веб страница на Државната комисија за жалби по јавни набавки беше лансирана на почетокот на февруари 2022 година и со неа се зголеми транспарентноста, ефикасноста и ефективноста на Државната комисија за јавни набавки. Со подготовка на новата веб страница и воведување внатрешен информациски систем за управување со документи кој е интероперабилен со ЕСЈН, можно е повеќекратно да се извлечат сите релевантни податоци од ЕСЈН, особено податоците поврзани со постапката за јавна набавка (договорен орган, барател, предмет на набавка и сл.), како и сите податоци и статистики потребни за подготовка на годишните извештаи. Поточно, со новата веб страница, на економските оператори и договорните органи им се овозможува преку клучен збор да пребаруваат решенија на Државната комисија за жалби по јавни набавки, со цел полесно да ги следат ставовите на Комисијата при одлучувањето.

Столб V - Интегрирани јавни финансии

Приоритет 1. Спроведување на Интегриран информациски систем за управување со финансии (ИИСУФ) за поддршка на спроведувањето на реформите за управување со јавните финансии и Законот за буџети

Министерството за финансии работи на воспоставување Интегриран информациски систем за финансиско управување (ИФМИС), финансиски поддржан од Светска банка и ЕУ во рамките на проектот „Градење ефективни, транспарентни и одговорни институции за управување со јавните Финансии“. ИФМИС е дел од реформата на јавните финансии, која треба да обезбеди модернизиран систем за управување со јавни финансии со дигитализирани процеси кои ќе придонесат за подобрување на ефикасноста и транспарентноста на управувањето со јавните финансии. Истото ќе се постигне преку интегрирање на постоечките дефрагментирани системи од областа на јавните финансии на единствена централизирана дигитална платформа, кој меѓу другото, ќе вклучува модули за планирање на буџетот, извршување на буџетот (вклучувајќи ги сите расходи, приходи и операции со една трезорска сметка); управување со долгот и средствата на државата и слично. Системот треба да обезбеди и поврзување (интероперабилност) со други информациски системи во рамки на Владата, обезбедувајќи на тој начин автоматска размена на податоци, како и веб портал за обезбедување безбеден пристап на сите овластени буџетски корисници и овластени јавни субјекти. Имплементацијата на ИФМИС системот е предвиден со новиот Закон за буџети, како еден од предусловите за имплементација на реформите во јавните финансии предвидени во овој Закон. Покрај ИФМИС, во рамките на проектот „Градење Ефективни, Транспарентни и Одговорни Институции за Управување со Јавните Финансии“ ќе се имплементираат нов информациски систем за управување со државната помош и информативен систем за управување со даночни приходи на Управата за јавни приходи. Договорите за заем и грант беа потпишани со Светска банка на 25 јануари 2023 година и проектот е започнат.

Дел од средствата од заемот се искористени за формирање на проектна единица чија цел е да ја надгледува имплементацијата на ИФМИС како дел од „Проектот за градење ефективни, транспарентни и одговорни институции за управување со јавните финансии“.

Дополнително, министерот за финансии формираше Работно тело со мандат од пет години, чија задача е имплементација, надградба, оптимизација, извршување, регулација, одржување, контрола, едукација на персоналот и анализа на сите системски процеси и функционалности.

Понатаму, значаен напредок беше постигнат со финализирање на функционалните и техничките барања на ИФМИС и последователното објавување на јавен оглас заедно со тендерската документација за набавка на ИФМИС, во ноември 2023 година.

Исто така, во јули 2023 година беше објавен повик за изразување интерес од консултантски фирми, за да се обезбеди техничка помош на работното тело и да се олесни процесот на управување со промени поврзани со ИФМИС.

Приоритет 2. Зајакнување на сметководство на буџетите и буџетските корисници

Во 2023 година, од страна на консултанти ангажирани преку проектот на УНДП беа одржани две мисии во врска со подготовката на Стратегијата за подобрување на сметководството на буџетските институции. Во јуни 2023 година беше претставена ГАП Анализата за воведување на пресметковно сметководство во Република Северна Македонија, како и подготвената Стратегија со Акциски план. По усвојувањето на Стратегијата, ќе се подготви нова регулаторна рамка за спроведување на реформи во областа на буџетското сметководство со цел усвојување на нови сметководствени практики и стандарди за финансиско известување во јавниот сектор.

Приоритет 3. Академија за јавни финансии

Академијата за јавни финансии е формирана со Правилникот за внатрешна организација и работа на Министерството за финансии бр. 01-11277/1 од 29 декември 2022 година. Процесот на пополнување на позициите во Академијата за јавни финансии е во тек. Пополнети се 7 работни места. Има јавен оглас за пополнување на 2 работни места и 1 активна постапка за преземање на вработен од друга институција. Процесот на обезбедување на простории во министерството започна и се очекува тие да бидат функционални во текот на 2024 година.

Со стручна поддршка од ЦЕФ, Љубљана, тимот на Академијата подготви Методологија за работењето на Академијата за јавни финансии, како и спроведе анализа на потребите за обука и аналогно на тоа подготви Годишна програма за обука за 2024 година.

Столб VI - Јавна внатрешна финансиска контрола

Подготвени се нацрт-верзии на методолошки алатки и подзаконски акти од областа на финансиско управување и контрола. Овие нацрт-документи ќе бидат подготвени во финална верзија и објавени на веб-страницата на МФ по

усвојувањето на Предлог-законот за системот на внатрешна финансиска контрола во јавниот сектор.

- Формирано е ново Одделение за проверка на квалитетот на финансиското управување и контрола и внатрешна ревизија во рамките на ЦЕХ.

-Почнати се активности за извршување на три пилот-проверки на квалитетот на финансиското управување и контрола.

-Одржани се многу обуки/работилници/работни состаноци со вработените во институциите во јавниот сектор (особено со соработниците во Единиците за финансиски прашања) со цел да се зајакне квалитетот на финансиското управување и контрола.

Повеќе од горенаведените активности МФ-ЦХУ ги реализираше со поддршка на експерти од твининг проектот „Зајакнување на функциите на буџетско планирање, извршување и внатрешна контрола“.

Приоритет 2. Внатрешна ревизија

На 221 седница на Владата на РСМ одржана на 16.01.2024 година, со Заклучоци за зајакнување на единиците за внатрешна ревизија во министерствата, донесена е „Информацијата за постапувањето на министерствата според Заклучок бр. 2 по усвојувањето на „Годишниот извештај за функционирањето на системот на јавна внатрешна финансиска контрола за 2021 година“ (овој извештај беше усвоен од Владата на РСМ на 79. седница, одржана на 06.09.2022 година).

- Подготвени се нацрт-верзии на методолошки алатки и подзаконски акти од областа на внатрешната ревизија. Овие нацрт-документи ќе бидат подготвени во финална верзија и објавени на веб-страницата на МФ по усвојувањето на предлог-законот за системот на внатрешна финансиска контрола во јавниот сектор.

-Почнати се активности за извршување на три пилот-проверки на квалитетот на внатрешната ревизија

Одржани се многу обуки/работилници/работни состаноци со вработените во институциите во јавниот сектор (особено со вработените во Единиците за внатрешна ревизија) со цел да се зајакне квалитетот на внатрешната ревизија.

Повеќе од горенаведените активности МФ-ЦХУ ги реализираше со поддршка на експерти од твининг проектот „Зајакнување на функциите на буџетско планирање, извршување и внатрешна контрола“.

Приоритет 3. Финансиска инспекција

На 30 јануари 2023 година, Собранието го донесе новиот Закон за финансиска инспекција во јавниот сектор. Законот е насочен кон заштита на јавните

финансиските интереси во финансиското управување со средствата на државниот буџет, буџетите на единиците на локалната самоуправа и средствата од други јавни извори, како и средствата на ЕУ фондовите, со утврдување на законитоста и нивното ефикасно и одговорно користење во согласност со посебните прописи кои ја пропишуваат надлежноста за спроведување на финансиска инспекција. Во фаза на подготовка се соодветните подзаконски и интерни акти.

Со новиот закон е редефинирана основата за започнување финансиска инспекција, со воведување одредби во однос на формата на поднесените пријави и нивното рангирање, на начин пропишан со акт донесен од министерот за финансии, имајќи ја предвид ефикасноста на постапката и јавниот интерес. Исто така, воведена е нова одредба која предвидува дека финансиска инспекција може да се врши по службена должност, во случаи на допрен глас или по информации добиени при финансиска инспекција, за постоење на основано сомнение за неправилност, недостаток и/ или сомнение за сторено кривично дело во финансиското управување со јавните средства како и со фондовите на ЕУ кај субјектите на финансиската инспекција. Законот, исто така е усогласен со Регулацијата (ЕУ) бр. 910/2014 на Европскиот парламент и на Советот од 23 јули 2014 година за електронска идентификација и доверливи услуги за електронски трансакции на внатрешниот пазар и за укинување на Директивата 1999/93/ЕЗ, со цел да се дигитализираат процесите на финансиската инспекција.

Столб VII - Надворешна контрола и парламентарен надзор

Приоритет 1. Надворешна ревизија

Државниот завод за ревизија континуирано инвестира во зајакнување на вештините и знаењата на државните ревизори, со што се обезбедува дополнителен квалитет во работата и одржување на професионалниот интегритет како институција-носител на напредокот во управувањето со јавните средства.

Институционалните и човечките ресурси на ДЗР се подобри преку имплементација на стратешките документи и активности на ДЗР наведени во Годишната програма за работа на ДЗР за 2022/23 година. Создадени се нови стратешки документи на ДЗР во согласност со принципите, стандардите и насоките на ИНТОСАИ, усогласени со Стратегијата за развој на ДЗР 2023-2027 година. Годишниот план за континуиран професионален развој на ДЗР за 2022/23 година беше имплементиран со внатрешни ресурси и со користење на национални и меѓународни експерти во соодветната област, како и со меѓународна поддршка и соработка со други ВРИ и други меѓународни организации.

Со поддршка на Твининг проектот „Подобрување на надворешната ревизија и парламентарен надзор“, ДЗР подготви:

- Предлози за нацрт-амандмани на Уставот на Република Северна Македонија за регулирање на ДЗР како уставна категорија;
- Нацрт нов Закон за државна ревизија за зајакнување на финансиската и оперативната независност на ДЗР.

ДЗР има имплементирано нови и подобрени методологии за ревизија на усогласеност, ревизија на успешност, ревизии на ЕЛС заедно со нова структура за ревизорски извештаи кои се во согласност со ISSAI, важечкото финансиско известување и законските рамки. ДЗР донесе задолжителни интерни упатства, во соработка со Јавното обвинителство, за понатамошни активности што треба да се преземат по ревизијата. Овие упатства имаат за цел да ја подобрат комуникацијата и соработката меѓу двете тела и ќе доведат до поефективни ревизии.

ДЗР ги подобри процесите на комуникација со засегнатите страни користејќи електронски алатки и медиуми. Исто така, усвои иновативни начини за презентирање на резултатите од ревизијата на јавноста. За да обезбеди подобри резултати и ефективност на извршените ревизии, ДЗР ја зајакна соработката со засегнатите страни. Ова резултираше со зголемено ниво на видливост и додадена вредност на работењето на ДЗР. Ефикасноста на државната ревизија се подобри поради модернизацијата на процесите, опремата и алатките.

Приоритет 2. Парламентарен надзор

Државниот завод за ревизија (ДЗР) навремено и објективно го известува Собранието за својата работа, за ревизорските наоди од спроведените ревизии, му дава поддршка на Собранието во исполнување на дел од неговите надлежности преку утврдување и изнесување на неправилности, непочитување на законските прописи, незаконското постапување со јавните средства и можните случаи на корупција и злоупотреба на службената должност, поради што комуникацијата со Собранието се смета за особено важна.

Соработката помеѓу ДЗР и Собранието се одвива континуирано во повеќе насоки и се остварува преку обрасци утврдени со Законот за државна ревизија и Меморандумот за соработка меѓу Собранието на Република Северна Македонија и Државниот завод за ревизија потпишан на 21 октомври. 2022 година.

Согласно потпишаниот Меморандум за соработка, во првата половина на 2023 година беа подготвени и доставени до Собранието уште два збирни извештаи, кои

претставуваат сублимаат на клучните наоди од поединечните ревизии извршени согласно Годишната програма за работа на ДЗР за 2022 година, имено:

- збиен извештај за ревизии на вкупните финансиски извештаи со спецификација на трошоците за приходи и расходи во изборна кампања за избори на членови на советите на општините и на Советот на Град Скопје и на градоначалниците на општините и на градоначалник на Град Скопје и ревизија на усогласеноста и
- збиен извештај за ревизии на регуларност на единиците на локалната самоуправа.

Исто така во 2023 година се одржаа состаноци помеѓу ДЗР и Собранието, вклучително и Комисијата за финансирање и буџет, собраниската буџетска канцеларија и Парламентарниот институт, со поддршка на Националниот демократски институт НДИ, во насока на поголема соработка меѓу институциите и надзор на јавната потрошувачка.

Во октомври 2023 година, за прв пат во историјата на Собранието, конечен ревизорски извештај за ревизија на финансиските извештаи и ревизија на усогласеноста на ЈЗУ Универзитетска клиника за радиотерапија и онкологија Скопје за 2021 година, на Комисијата за финансирање и буџет како матично тело во Собранието, се разгледуваше. Оваа активност се реализира како резултат на потпишаниот Меморандум за соработка помеѓу Државниот завод за ревизија и Собранието на РНМ, кој предвидува разгледување на поединечните финални ревизорски извештаи на ДЗР.

Столб VIII - УЈФ на локално ниво

Приоритет 1. Фискална децентрализација

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа се измени за подобрување на фискалниот капацитет и зголемување на општинските приходи, со постепено зголемување на стапката на даночните приходи.

Во август 2022 година, Собранието на Република Северна Македонија донесе измени на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа. Измените на законот имаат за цел да обезбедат дополнителна демократизација на општеството, поефикасна и поекономична сигурност и испорака на услуги, но и силен локален развој.

Последните измени на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа од август 2022 година имаат за цел да обезбедат дополнителна демократизација на општеството, поефикасна и поекономична испорака на

услуги, но и силен локален развој. Измените се насочени кон подобрување на фискалниот капацитет и зголемување на приходите на општините, преку постепено зголемување на стапката на приходите од данокот на личен доход и данокот на додадена вредност кој се распределува на општините.

Согласно овие измени, приходите од данокот на додадена вредност се зголемуваат како резултат на зголемување на стапката од 4,5% на 6% од наплатениот данок на додадена вредност во претходната година почнувајќи од 2024 година, кој ќе се распредели на три дела и тоа: основен дел - 4,5%, дел за перформанси - 0,75% и дел за воедначување - 0,75%.

Со делот за перформанси се наградуваат општините кои имаат подобра реализација на сопствените приходи во однос на планираните сопствени приходи и поголема наплата на сопствени приходи во тековната година во однос на просекот на остварени сопствени приходи во претходните три години. Делот за воедначување е наменет за надминување на разликите според фискалниот капацитет на општините поради ограничениот капацитет на ресурси, односно општините кои имаат помали приходи од персоналниот данок по жител добиваат дополнителни средства. Изготвена е нова Уредба за методологија за распределба на приходите од данокот на додадена вредност по општини за 2022 и 2023 година, во која се утврдени критериумите според кои се распределуваат средствата во основниот дел, делот за воедначување и делот перформанси.

Зголемувањето на стапката е постепено, така што во 2022 година стапката беше 5%, а во 2023 година стапката беше 5,5%. Во 2022 година, на општините им беа доделени 5% од наплатениот данок на додадена вредност, распределен на три дела: основен дел - 4,5%, дел за перформанси - 0,25% и дел за воедначување - 0,25% и на општините им се распределија дополнителни 291 милион денари. Во 2023 година на општините им се распределија средства во износ од 5,5% од данокот на додадена вредност остварен во претходната фискална година, распоредени во три дела: основен дел - 4,5%, дел за перформанси - 0,5% и дел за воедначување - 0,5%, односно 652 милиони денари повисок износ во споредба со претходната година.

Направена е проценка на Законот за финансирање на локалната самоуправа.

Подготвен е Извештај за капиталните грантови со компаративни анализи во други земји од ЕУ.

Формирана е работна група за подготовка на измените на Законот за данок на имот.

Беше претставена идејата за утврдување на Општински развоен индекс кој ќе биде подготвен во наредниот период.

Работната група за формирање на Агенција за регионален и локален развој ја разгледа компаративната анализа од земјите кои имаат ваков тип на институции и подготви 3 сценарија кои беа разгледани од Владата во октомври 2023 година.

Приоритет 2. Финансиска дисциплина, транспарентност и отчетност на локално ниво

Со последните измени на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа од август 2022 година, се обезбедува пореално планирање на буџетите на општините, при што сопствените приходи во буџет на општините може да се планираат со пораст од 10% од просечно реализираните приходи во последните три години, почнувајќи од 2025 година.

За потребите на општините беше подготвен Прирачник со мерки за надминување на финансиска нестабилност. Изготвена е анализа со искуства на општините во другите земји за решавање на проблемите со заостанатите и неплатените обврски, која ќе се користи за подготовка на новиот Закон за неплатени обврски на општините.

Министерството за финансии издаде структурна обврзница за 3 општини во вредност од 275 милиони денари за покривање на доспеани а неплатени обврски.

Во јануари 2023 година беше донесен новиот Закон за финансиска инспекција во јавниот сектор и постапено е по вкупно 309 поднесени барања за финансиска инспекција на субјекти од јавниот сектор на локално ниво.

Зголемен е бројот на извештаи и финансиски податоци објавени на веб-страниците на општините и на Министерството за финансии .